

SZELESTEI N. LÁSZLÓ

Liptay István prédikációi

(1680-as évek – 1694 előtt)

Liptay István plébános 33 prédikációját és az első ismert magyar vízkereszti játékot (betlehemest) 1680-as években írta le. Velük egy kötetbe kerültek (utólag) az ecsegi Szent Kereszt Kongregációra vonatkozó kéziratok.¹ A vízkereszti játékot 1954-ben Holl Béla közölte.² A kötetről áttekintést adott és a Szent Kereszt Kongregációnak a kötetben található iratairól 1989-ben tanulmányt közölt Varga Lajos püspök úr.³ Az alábbiakban a kötet kéziratos prédikációiról lesz szó.

Holl Béla a *Vigiliában* így írt Liptayról: „Esztergomból, az ott lakó váci püspök helynökeként származott a töröktől megszállott váci egyházmegyébe. Prédikációi között szerényen meghúzódik a kódex legértékesebb darabja – Liptay István kézírásával, javításaival és betoldásaival – a régi betlehemes játék. Lejegyzésének időpontját a kódexben szereplő évszámok alapján 1684–1694 közé tesszük”. Prédikációit „Pázmány modorában, a kor divatos forrásaiból (Calamatus, Delaminez) szedte össze”.⁴

Liptay István nevét nem találtam a váci egyházmegyei történeti névtárban⁵ és Szarka Gyula egyházmegye-történettel foglalkozó kötetében.⁶ Laktott ugyan néhány püspöki vikárius Ecsegen a XVII. század közepe után, 1665–1666-ban Szebeni János, 1676–1677-ben Cseke Mihály (1676–1677),⁷ de Liptay vikáriusságáról nem került elő korabeli adat. Nevét a szomszédos

¹ A kézirat lelőhelye: Váci Egyházmegyei Könyvtár, 705.240.

² Holl B. (1952), Egy régi magyar betlehemes játék, *Vigilia* 17, 1952/12, 617–626.

³ Varga L. (1987), Az ecsegi Szent Kereszt Céh iratai, in Hölvényi György (szerk.) (1989), *Katolikus Egyháztörténeti Konferencia, Keszthely, 1987*. Budapest, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. 40–50.

⁴ Holl 1952:617.

⁵ Chobot F. (1915, 1917), *AVáci Egyházmegye történeti névtára, I. Az intézmények története, Vác; II. A papság életadatai, Vác*.

⁶ Szarka Gy. (1947), *A váci egyházmegye és püspökei a török hódítás korában*, Vác; Uő (2008), *A váci püspökség gazdálkodása a török hódítás korában*, Vác, Vác Város Levéltára.

⁷ Szarka 1947:24, 116.

esztergomi főegyházmegyéhez tartozott Nagy-nógrádi Főesperesség *canonica visitatióiban* sem sikerült eddig fellelnem.⁸

A váci Egyházmegyei Könyvtárban őrzött kötet mai formájában bizonyára a XVII. század végén állt össze. Liptay prédikációit két eredeti lapszámozású rész tartalmazza, 183 [kiegészítve 194] lapon 20 prédikációval, illetve 140 [kiegészítve 155] lapon 13 prédikációval; a második rész elé helyezték el (lapszámozás nélkül) a vízkereszti játék szövegét. A kötet elején található ma az ecsegi Szent Kereszt Céh iratainak első, egybefüggő része a *Liber Congregationis* (alapítási irat, regulák másolata és az első tagnévsor).⁹ A kötet további részében is gyakoriak a Szent Kereszt Céhre vonatkozó naplószerű feljegyzések, 1767-ig. A kongregációs iratok közt sem a kötet elején, sem később nem szerepel Liptay kézírása. Restauráláskor kerülhetett a kötet elejére az a (szúrágásokból ítélve a kötésből előkerült) papírlevél, amely Liptay István kézírásával tartalmaz feljegyzéseket az ecsegi egyház vagyoni helyzetéről. Ennek élén az 1686. augusztus 16-i dátum olvasható, a levél verzóján Liptay ecsegi plébánosnak mondja magát. A kézirat bekötéséről és a kötet 1950-es évekbeli restaurálásáról adattal nem rendelkezünk.

A kötetben a Liptay kezével írt legkésőbbi évszám 1692,¹⁰ a prédikációk és a vízkereszti játék ekkor még az ő birtokában lehetett. A későbbi kezekkel írt, ecsegi Szent Kereszt Céhre vonatkozó iratok, bejegyzések legkorábbi dátált évszáma 1694. Mivel ezen feljegyzések közt nem fordul elő Liptay kézírása, esetleg elhunyt közben, prédikációi és a betlehemes játékot tartalmazó kézíratai, talán még kötés nélkül, mindenesetre kikerültek birtokából.

Liptay két, egymást követő prédikációját (Az Úr színeváltozásának napjára és Nagyboldogasszony napjára) Zólyomban, az ottani Ebeczki-házban írta 1686-ban.¹¹ Arról semmit sem jegyzett fel, hogy a többi beszédet hol készítette. Némethy Lajos az esztergomi főegyházmegye történeti névtárában azt említi, hogy Liptay Istvánt a nagy-nógrádi főesperességben Karancsságra (Ságújfalun lakott) iktatták be 1680. augusztus 7-én, 1688. május 23-án

⁸ Tóth K. (2004), *A Nagy-nógrádi főesperesség 17. századi egyházlátogatási jegyzőkönyvei*, Szécsény, Antal Károly Honismereti Alapítvány. (Szécsényi honismereti kiskönyvtár, 15.)

⁹ A teljes cím: *Liber Congregationis Sanctae Crucis juvenum Ecsekiensium Altari Sanctae Crucis in Templo Ecsekiensi in latere Meridionali existenti addictissimorum, continens nomina Sodalium vivorum et mortuorum, leges, regulas, et bona ad idem Altare pertinentia.*

¹⁰ I/p. 151. (Új számozás szerint: 166.) Confirmationem et reliquas partes compensabit discursus de Nocte Nativitatis Domini a puncto primo usque ad finem folio 92. Vel dominicae Pentecostes a puncto primo usque ad 5tum ut factum fuit anno 1692 folio 172.

¹¹ p. II/65: „Facta Veterozolii die 31 Julii descripta, in domo Ebeczkiano hora 10ma. Anno Salutis 1686. Ex quadragesimali Calamato Contionis Dominicae 2dae ubi plura huic inservientia invenies.” – p. II/83: „Facta Veterozolii in domo Ebeczkiana, haud dicta: Anno 1686 die 17 Augusti, ex Calamato quadragesimali pro die Sabbathi post dominicae 3iae Quadragesimae ubi adhuc pauca invenies. fol. 525.”

pedig Nádszegre, oda még ugyanezen évben új pap érkezett. Karancsságon 1690-ig, Nádszegen 1689-ig nem ismer új plébánost Némethy.¹²

Ma a kötet elején található feljegyzés (amelynek alapján azt állítja a szakirodalom, hogy Liptay 1686. augusztus 16-án ecsegi plébános volt) a prédikációktól és a céhíratoktól függetlenül áll. Ugyanezen év nyarán 1686. július 31-én és augusztus 17-én is Zólyomban írt prédikációt. Nem valószínű, hogy augusztus 16-án Ecsegen lett volna. Az bizonyos, hogy e feljegyzés Liptay István kézírása és ezek szerint volt ecsegi plébános. Valószínű, hogy a Némethy Lajos által említett Liptay István került át a váci egyházmegyébe, figyelembe véve Békefi Remig adatát,¹³ 1690-ben (esetleg már 1688-ban). Az ecsegi egyházi vagyonszerzés elé írt dátum (1686. aug. 16.) talán a vagyoni helyzet időpontjára, és nem bejegyzés idejére vonatkozik. Ezek után áll, a verzón, a Liptay plébánosságára vonatkozó feljegyzés:

„NB. Kurta Thamas aliquoties cum viveret mihi legavit suam vineam quae est penes vineam parochialem in Promontorio Eczekiensi sub Beszna, mihi inquam P. Stephano Liptai tunc parochus Eczekiensi.”

A bejegyzés idején már nem élt Kurta Tamás, akinek a neve az 1670-es években (Pongrácz György püspöksége idején) összeállított céhregulák után álló névjegyzék másolatában (az év nincs jelezve!) még szerepel, de az 1695. évi névsorban már nem.¹⁴ 1696-ban (esetleg már korábban) Újfalussy Tóbiás volt az ecsegi plébános.¹⁵

Liptay István neve nem szerepel a római Collegium Germanicum et Hungaricum vagy a bécsi Pázmáneum matrikuláiban, sem a nagyszombati egyetemen teológiai hallgatói között.¹⁶ Nem hagyott maga után nyomtatott művet, így nem került be a *Régi magyarországi szerzők*¹⁷ című kötetbe sem.

¹² Némethy L. (1894), *Series parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis ab antiquissimis temporibus usque annum 1894*, Strigonium. 746, 124, 170, 309.

– Liptay, Stephanus – 7. Aug. 1680. investitus parochus in Karancsságh. Hinc 23. Mai 1688. investitus in Nádszegh et Vásárút, ubi eodem a. successorem nactus.

– Karancsság: 1680. ápr. 7.–1690: Liptay, Stephanus, in Ságújfalu.

– Nádszeg: 1688. máj. 23.–1689: Liptay, Stephanus.

– Vásárút: 1678–1688: Liptay, Stephanus.

¹³ Békefi R. (1898), *A pástói apátság története, I*, Budapest. 727. Liptay I. ecsegi plébános: 1690. jún. 15.

¹⁴ Új számozás szerinti 209. lap. Egy bizonytalan datálású adósságjegyzéken fordul még elő neve (az új számozás szerinti 481. lapon).

¹⁵ Chobot 1917:953.

¹⁶ Kádár Zs., Kiss B., Póka Á. (2011), *A Nagyszombati Egyetem Teológiai Karának hallgató-sága, 1635–1773*, Budapest (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből, 26; *Varia Theologica*, PPKÉ HTK, 3); Bognár K., Kiss J. M., Varga J. (2002), *A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói 1635–1777*, Budapest (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből, 25).

¹⁷ Wix Gy., P. Vásárhelyi J. (2007), *Régi magyarországi szerzők, I, A kezdetektől 1700-ig*, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár.

Liptay prédikációi végén több helyen jelzi, hogy Alessandro Calamato messinai plébános (†1648) és Raphael Delaminetz cseh domonkos szerzetes (XVII. század közepe) prédikációit használta a felkészülés során.¹⁸ Mindkét szerző művei népszerűek és gyakoriak voltak Magyarországon, plébániai könyvtárak régi könyvei közt máig előfordulnak. Egy 1799-ben felvett leltár szerint az ecsegi plébánián is voltak tőlük kötetek.¹⁹

Liptay István beszédeiben középkori hagyomány folytatásaként gyakran fordulnak elő dramatizált részletek. A szereplők többször megszólalnak, és apokrif bibliai részletek színesítik a mondandót. A jó ritmusú mondatfűzés egyik fajtája az ellentételezések alkalmazása. Jellemző példája ennek, amint húsvéti prédikációban a feltámadt Jézus és anyja, Mária találkoznak. Mária örömeiben mondataiba beleszövi három nappal korábbi fájdalom fordulatait. Illusztrálásként a 2. számú mellékletben közlöm a prédikáció egy fejezetét.²⁰

Ez alkalommal a Mária Magdolna megtéréséről szóló beszédet (*Contio de Maria Magdalena et de mirabili ejus conversatione*) vizsgálom.²¹ Ennek végére Liptay odaírta: „ex Silva, Calamato sermone”. Calamato nagyon gyakran dramatizált stílusban prédikált, abban reménykedtem, hogy Mária Magdolna történetét is dramatizálta; másrészt pedig Mária Magdolna alakjával más magyarországi XVII. századi irodalmi alkotásokban is találkozunk. Az unitárius Szentmártoni Bodó János 1632-ben írt feldolgozása *A bűnös Mária Magdolnának sok bűneiből való megtérésének históriája* Magdolna életének evangéliumi epizódját verselte meg, amely a későbbi ponyvairodalomban igen népszerű volt, kimutatható hatása a *Cantus catholici* 1674-ben Kassán megjelent Mária Magdolnáról szóló énekben is. A történetekben általában az Újszövetségben szereplő három Mária története olvad össze.²²

A beszéd az *Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix – És íme egy aszonyállat, mely a városban bűnös vala* textus köré épített. (Luk. 7.) Öt számozott fejezete lineárisan követi Calamatót, a beszéd elején számozatlan fejezet áll, ez nem Calamato beszédéből való, de hangnemében teljesen illik hozzá. Olyan magyar nyelvű tolmácsolásról van szó, amelyenről Tarnai Andor

¹⁸ Az I. sz. mellékletben Liptay erre vonatkozó feljegyzéseit közlöm.

¹⁹ *Conciones Raphaelis Delaminecz – Conciones Quadragesimales P. Calamati – Paradisus concionatorum P. Delaminecz. Vö. Váci Egyházmegyei Könyvtár, 219.546: Elenchus bibliothecae diaecesanae per parochias almae Dioecesis Váciensis distributae conscriptus anno Domini 1799.* 113.

²⁰ pp. I/114–116 (új számozás szerint: 130–132.)

²¹ Liptay magyar szentekről szóló prédikációiról más alkalommal szólok.

²² Stoll B., Tarnócz M., Varga I. (ed.) (1967), *Régi magyar költők tára, XVII. század, 4: Az unitáriusok költészete*, Budapest, Akadémiai Kiadó. 421–434, 664–667.

A magyar nyelvet írni kezdik... című munkájában olvashatunk.²³ Liptay gyakran dúsítja jelzőkkel és képekkel a fordított latin prédikáció szövegét, mindig ügyel a jó hangzásra, ezt néhány példán megmutatom. Több mint fél évszázad múlva, Faludi Ferencnél tapasztalhatjuk, hogy mennyire élvezi ő is fordítás közben a magyar nyelv ízeit.²⁴

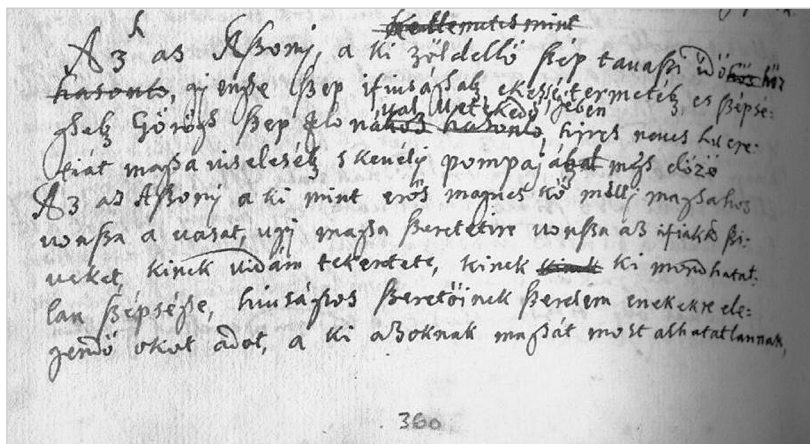
Mindjárt az I. fejezetben, Calamato beszédének kezdetén:

A. Calamato

Illa mulier, quae in florido et viridi Aprili aetatis suae, et pulchritudinis, quam tanti aestimat, et inaniter ostentat foemineus sexus, rebus omnibus circumfluens, et perquam arrogans, nihil plane cedebat Graecae Helenae venustati, et decori: Illa, quae tanquam vanum amoris simulachrum copiosam componendorum versuum subministrabat materiam insanientibus amasus...

Liptay István

Az az asszony, aki zöldellő szép tavaszi üdökhöz <hasonló>, gyenge szép ifjúságában, ékességében, természetben és szépségében Görög Szép Ilonával vetekedő, híres-neves Lukreciát maga viselésében s kevély pompájában megelőző; az az asszony, aki mint erős mágneskő, mely magához vonzza a vasat, úgy maga szeretetre vonzza az ifjoknak szíveket; kinek vidám tekintete, kinek kimondhatatlan szépsége hiúságos szeretőinek szerelem-énekekre elegendő okot adott...

Liptay István kézírása

²³ Tarnai A. (1984), „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon, Budapest, Akadémiai Kiadó. 258–266.

²⁴ Rónay Gy. (1954), Faludi Ferenc, *Vigilia* 19, 1954/9, 453–454.

A Calamatónál szereplő (Szép) Heléna mellé a tolmácsolásba bekerült „a híres-neves Lukrécia”, a női csábító szépség. Talán a magyar nyelven is elterjedt *Eurialus és Lucretia*-történet által népszerűsített gyönyörű nőalak indokolja ezt.²⁵ Választékos nyelven olvashatjuk a beszédben a szerelmi líra és a bűnbánat nyelvi kifejezéseit Mária Magdolna megtérésében; erőteljes, költői ellentételezésekben. A beszéd retorikai elemei (paralellizmusok, dialógusok) Calamatótól valók, a magyar tolmácsolás művészi volta azonban annak bizonyítéka, hogy Liptay István jó képességekkel rendelkezett, magyar nyelvű prédikációiban nemcsak átvette a latinban talált nyelvi eszközöket, hanem élvezettel díszítette, hangzatossá tette mondandóját.

Simon farizeus háza előtt megkérdezik Mária Magdolnát a szolgák:

A. Calamato

– Quo Domina, pergis hoc tempore?
Et quem tam praepropere quaeris?

– Quaero, respondit illa, hominem quendam triginta circiter annorum, vultu decorum, incessu gravem, et modestum, visu suavem et gratiosum, opere potentem, mediocri, patria Nazarenum, cujus capilli velut auro cincti, et nomen est Jesus.

Liptay István

– Hova sietsz, úgymond, jó asszonyom és kit keressz ily szorgalmatosan?

Megfelel Magdolna:

– Keresek, úgymond, egy 31 esztendőskortájban való embert, akinek gyönyörű ábrázatja, rendes és bőcsületes járása, kegyes és kedves tekintete, hatalmas a cselekedetben, Názáret az ő lakóhelye, szép arany színű a haja, és az ő neve Jézus. Ezt keresem.

A kezdődő dialógus végül Mária Magdolna vallomásává válik. Szavaiban megtérése után kettősség van, korábbi tulajdonságai, tettei és a jézusi útból eredő ellentétek együtt szerepelnek:

²⁵ Aeneas Sylvius *Historia de duobus amantibus* novellájának európai elterjedtségéről: Máté Á. (2010), „*Most kíváltképpen két ifjú személynek szerencséjét éneklek*”: Bevezetés az *Eurialus és Lucretia latin filológiájába*, PhD-értekezés, Szeged. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/842/1/Dolgozat_2.pdf (Letöltés: 2017. augusztus 13.).

A. Calamato

... Vestes meae, quae tam pomposas, et fastuosas vos in publicis ostentatis plateis, vos Jesu Christi deinceps cooperietis pauperes.

... in desertis habitat, idque propter me, qui nimis dissoluta vixi in palatiis, et aulis magna-tum; vili, et abjecto est indutus vestimento mei causa, quae nimiam ostentavi pompam, et fastum in vestibus...

Liptay István

...Drága szép ruháim, akik oly nagy bögyre s nagy pompára magatokat utcákon fitogtattátok és mutogattátok, ennek utána már a Krisztus Jézus meztelen szegénynek léstek befödözői.

...Pusztában lakik, azt is énérettem cselekszi, aki magam szabadjára élttem az udvarokban és a fejedelmek palotájokban; paraszt és elvetett ruhában jár, azt is énérettem, aki a cifra öltözetben nagy frestromra, nagy bögyben és kevélyen jártam...

Nem tudjuk, Liptay kiknek prédikált. Mindenesetre elhagyta Calamato prédikációjának 6–15. fejezeit, amelyek teológiai hivatkozásokkal megtűzdeltek, az egyszerű emberek számára nehezen volnának követhetők. A 16–17. fejezeteket lefordította. Magdalénát, mint megújult sást láttatja velünk, ebben Jézus a Magdolnának mondott *Megbocsáttatnak neked a te bűneid, járj békével* szavai után a *Járj békével* refrénnel nyomatékosít: a bűnbánó Mária Magdolna korábbi ellentéteket felsoroló szavait hagyja jóvá. Természetesen a felsorolás a dramatikus prédikációk által alkalmazott „mintha mondaná” indítással kezdődik. Egyik mondatot kiemelem, ismét érzékeltetve a fordítás jellegét:

A. Calamato

Manus tuae, o Magdalena, condecorabantur pretiosis annulis, et gemmis, et meae duris perforabantur clavis. Vade in pace.

Liptay István

...a te kezeid arany perecekkel, ujjaid arany gyűrűkkel és gyöngyökkel megékesítettet, az én tenyerim pedig tompa vasszögekkel teéretted át fog verettetni, járj békével; ...

Végül néhány egyházatya tanácsát idézi, a hallgatóságnak is hirdeti: „Mária Magdolnával bűneidnek bocsánatját és a te igazmondó Megváltódnak szájából amaz szép, biztató szózatot: *Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace, Megbocsáttattak, úgymond, a te vétkeid, járj békével, Amen.*”

Az elmúlt hónapokban tíz XVII. századi kéziratot, elmondásra készített prédikációskötetet tanulmányoztam. A prédikáló papok forráshasználata

érdekelt, az, hogy elődeik mintaprédikációit hogyan aknázták ki. A XVII. században magyar nyelvű mintakötetből csak kevés volt: Telegdi Miklós (1577–1580, új kiadás 1638), Káldi György (1631), Pázmány Péter (1637), a század végén ezekhez járult Landovics István (1689) és Illyés András (1691–1692). A prédikáló papok jelentős része még latin mintaprédikációkat használt. Ha a pap beszédére készülve prédikációját leírta, gyakran követhető, hogyan állította össze különféle forrásokból, florilégiumokból, mások beszédéből. Gyakoriak az egy beszéden belül anyanyelven és latinul ránk maradt szövegek, sőt még olyan is akad, ahol Pázmány Péter magyar nyelvű prédikációjából egy horvátul és németül prédikáló ferences latinul írt magának beszédet.²⁶ Mintaprédikációból általában úgy készült új beszéd, hogy a minta lineáris rendjét követve a hallgatóság befogadóképességéhez igazítva maradtak el a teológiai fejtegetések, a szöveg pedig általában a megkívánt félórányi terjedelemben rövidült. Egyéb változtatásokra ritkán került sor, a rövid elhagyások és betoldások többnyire a tolmácsolás velejáráóiként kezelhetők, azok a memóriába beépült panelek előbukkanásai is lehetnek. (Ez utóbbi jellemző a magyar mintaprédikációból magyarul prédikálás átvételeire is.)²⁷

Liptay István mintakövető prédikációikat hagyott ránk. Miként láttuk, latin forrását jó érzékkel tolmácsolta magyarul, a magyar nyelv hangzatosságára ügyelve. Mindenképpen méltó arra, hogy a *Régi magyarországi szerzők* közé bekerüljön neve.

Mellékletek

I.

Előzék pp. 1–2.	Okirat a kötésből. Az ecsegi egyház vagyonszeírása, 1686 [A verzón „NB.”, amelyben megnevezi magát Liptay István ecsegi parochus.
pp. 5–17.	„Liber Congregationis Sanctae Crucis juvenum Ecsekien-sium Altari Sanctae Crucis in Templo Ecsekien-si in latere Meridionali existenti addictissimorum, continens nomina Sodalium vivorum et mortuorum, leges, regulas, et bona ad idem Altare pertinentia” – Regulae – Catalogi sodalium sine anno.

²⁶ A latinra fordított Pázmány-prédikációt készülő (XVII. századi prédikációs gyakorlatról szóló) kötetemben közölni fogom.

²⁷ Erre az eredményre jutottam a bencések prédikációs gyakorlatát vizsgálva. Szelestei N. L. (2014), *Magyar bencések prédikációi a 17–18. század fordulóján*, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport. (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források, 3.)

- pp. 17–18. Húsvéti prédikáció töredéke (Exordium in die Resurrectionis)
- pp. 19–26. (1–10.) Contio pro Dominica infra octavam Nativitatis Domini
(H: 7–8.)
- pp. 27–35. (11–19.) Contio pro Dominica 3ia Quadragesimae
pp. 35–42. (19–26.) Contio Funerialis pro persona nobili defuncta
pp. 43–53. (27–37.) Contio 2da post Epiphaniam
A beszéd végén:
Plura in Silva Calamato, discursu Maria advocata peccatorum.²⁸
- pp. 53–61. (39–45.) Contio pro die Nativitatis Domini
pp. 62–71. (46–56.) Contio pro festo S. Bartholomaei Apostoli
(Az 55. a számozásnál kimaradt!)
- pp. 72–82. (57–67.) Contio pro festo S. Stephani Protomartyris
pp. 83–93. (68–78.) Dominica 23ia post Trinitatem de amore non dividendo
- pp. 93–102. (78–87.) Contio pro festo S. Ladislai Regis Ungariae
pp. 102–118. (87–103.) Contio pro nocte Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi
- pp. 119–133. (104–118.) Contio pro dominica Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi
A bibliai idézet és a beszéd kezdete között:
Aliud exordium brevius invenies folio primo in capite libri.
- pp. 134–141. (119–126.) Contio feriae 2dae Paschatis
pp. 142–152. (127–137.) Contio pro feria 3ia Paschatis
pp. 153–164. (138–149.) Contio pro dominica in Albis, sive quasi[?] modo
pp. 165–166. (150–151.) Contio pro feria 2da Pestechostes
A 151. lap alján:
Confirmationem et reliquas partes compensabit discursus de Nocte Nativitatis Domini a puncto primo usque ad finem folio 92. Vel Dominicae Pentecostes a puncto primo usque ad 5tum ut factum fuit anno 1692 folio 172.
- pp. 167–184. (152–169.) Contio pro die Magno Veneris
pp. 184–185. (169–170.) Contio pro dominica 3ia post Pascha
A 170. lap alján a propositio után:
Deseruit huc discursus contionis de Transfiguratione Domini puncto primo et sequentibus fol 50 et hanc contionem aliter formatam habes in Delamenecz Contione 1ma.

²⁸ Calamato, A. (1679), *Opera omnia sive Nova sylva concionum*, Francofurti ad Moenum, Schönwetter, 278–288. (Discursus XLI.)

- pp. 186–197. (171–182.) Contio pro dominica Pentecostes
 pp. 198–207. (183–[194].) Contio pro festo Corporis Christi
 [205. lap után két számozatlan lap.]
 p. 207. ([194.]) De praedestinatione [Csak cím]
 Contio pro Dominicis, 1ma Adventus cum et pro themate
Dominus his opus habet. Vide in indice Silvae Calamato pro
 dominica 1ma Adventus.
 Pro Dominica Septuagesimae, vide similiter in Indice Sil-
 vae Calamato circa finem ejusdem dominicae.
 Pro Dominica Sexagesimae, videndum in Indice Silvae
 Calamato sub themate *Exiit qui seminat* etc.
 Pro Dominicis similiter nona, post Pentecosten item deci-
 ma nona post Pentecosten, quae Dominicae in Silva Cala-
 mato nuncupantur decima, et vigesima post Trinitatem,
 illius thema est in Silva Calamato *Si cognovisses et tu* etc.
 hujus, *Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque* etc.
- p. 208. Üres
 pp. 209–317. Céhtagok „Anno 1695. die 13. Martii” (Névso-
 rok, anyagiak, stb. Az utolsó év: 1758.)
 Üres: (226–227, 231, 250–310, 312)
- pp. 318–324. Rithmi pro Epiphania Domini in processione
 (sine numero coaevo paginarum)
- pp. 325–337. (1–13.) Contio pro festo Annunciationis B. Mariae Vir-
 ginis
 A margón, a beszéd elejénél:
 Facta ex discursu Calamato discursu de Maria humillima²⁹
 et aliunde.
- pp. 338–347. (14–23.) Contio pro festo S. Georgii Martyris, et applica-
 ri potest pro quocunque Martyre
- p. 348. (24.) Üres
 pp. 349–358. (25–34.) Contio pro festo Visitationis Beatae Mariae Vir-
 ginis
 A cím alatt:
 Facta ex contione 2da de Visitatione B. M. V. in Delami-
 necz³⁰
 A beszéd végén:
 Plura huc deservientia invenies in contione de Annunciati-
 one B. M. V. puncto tertio ut supra fol. Et in Breviario Ro-
 mano in persona Joannis Baptistae huc deserviunt quae lo-
 quitur S. Chrisostomus in Festo Visitationis B. M. Virginis
 in lectionibus tertii nocturni, et hic in fine describere pote-
 ris.

²⁹ Calamato 1679:257–264. (Discursus XXXVIII).

³⁰ Delaminetz, R. (1683), *Paradisus concionatorum tetralogiae mysticae, sive quatuor sermo-
 num praedicabilium, tomus tertius*, Bambergae, 55–58.

- pp. 359–372. (35–48.) Contio de Maria Magdalena et de mirabili ejus conversione
 A beszéd végén:
 Facta ex Silva Calamato sermone de Maria Magdalena.³¹
- pp. 373–389. (49–65.) Pro die Transfigurationis Domini. NB. Vel brevius ut in fine hujus contionis invenies.
 A beszéd végén:
 Facta Veterozolii die 31 Julii descripta in domo Ebeczkiana hora 10ma. Anno Salutis 1686. Ex quadragesimali Calamato Contionis Dominicae 2dae ubi plura huic inservientia invenies.³²
 NB Si autem brevius velis contionari aptissime facies, si tamen aliquas partes assumes, ut factum est Anno salutis 1691 ut videre est in decursu hujus contionis. Pro exordio facies punctum primum. illuc usque ubi notatur sic ← in margine linea ducta, reliqua vero ubi notatur sic 91, hoc est Anno 1691.
- pp. 390–407. (66–83.) De magnifica Assumptione magna Matris, Dei Genitricis
 A beszéd végén:
 Facta Veterozolii in domo Ebeczkiana, haud dicta: Anno 1686 die 17 Augusti, ex Calamato quadragesimali pro die Sabbathi post dominicae 3iae Quadragesimae ubi adhuc pauca invenies. fol. 525.³³
- pp. 408–422. (84–98.) Pro die Assumptionis altera
 pp. 423–435. (99–111.) Pro conversione S. Pauli Apostoli
 p. 436. (112.) Üres
- pp. 437–445. (113–121.) Contio pro festo omnium Sanctorum
 pp. 446–448. (122–124.) Üres
- pp. 449–454. (125–130.) Contio pro festo S. Emerici absque exordio
 pp. 454–459. (130–134.) Eredetileg beíratlan, XVIII. századi kongregációs feljegyzések kerültek ide [1734–1735].
- pp. 459–464. (135–140.) Contio de S. Rege 1mo Hungariae Stephano
 pp. 465–473. ([141–149.]) Contio Funerbralis
 pp. 474–479. ([150–155.]) Contio Funerbralis

³¹ Calamato 1679:237–245. (Discursus XXXV.)

³² Calamato, A. (1656), *Quadragesimale seu discursus selecti in sacra evangelia per quadragesimam occurrentia cum sabbatinis laudibus Deiparae Virginis ad finem appositis, ad ejus praecipuas festivitates accommodatis, tomus secundus*, Francofurti ad Moenum, Schönwetter, 141–156.

³³ Calamato 1656:525–532.

- pp. 479–516. Kongregációs feljegyzések (Adósságjegyzék, dékáni számadások, dékánválasztások, tagnévsor, misealkalmak, egyebek, 1694–1767.)
Üres: 491, 498–511.
- p. 517. Index contionum dominicalium
(Az utolsó felvett beszéd: p. 171.)
Betoldások:
Pro feria secunda Paschatis fol. 119. után:
Pro eadem in silva Calamatonis scriptus in folio ante omnes sermonis Calmatonis.
A Contio funebris pro persona nobili defuncta fol. 19. után:
Pro die magno veneris facta ex quadragesimali Calamato fol. 152.
- p. 518. Contiones festuales [Index]
Betoldások:
Pro festo Transfigurationis Domini facta ex quadragesimali fol. 49. után:
Calamato Dominicae 2dae Quadragesimae fol. 141 ubi plura habebis.
Pro festo Assumptionis B. M. Virginis fol. 66. után:
facta ex quadragesimali Calamato pro die sabbati post dominicam 3iam quadragesimae fol. 525. cujus contionis 1mum punctum poterit pro funebrali accommodari.
Pro Festo S. Stephani Regis Hungariae fol. 135. után:
Pro festo S. Elisabeth poteris formare sermonem ex contione ultima habita de S. Ludmilla, ut in Delamenicz vel ex Calamato de praedestinatione quia Evangelium fert materiam pro themate praedestinationis.

II.

*Húsvétvasárnapi prédikáció egy fejezete*³⁴

4.

Úgy tetszik énnekem, mintha szememmel látnám a Boldogságos Szűz Máriát, mely fájdalmason s szomorúan, fejére kapcsolt kézzel, meghajlott tetemmel, leborult orcával, sűrű fohászzkodásokkal, szent orcáján legörgő könnyekkel igen keservesen kesergi vala szent Fiát az ő cellácskájában. És ímé hertelen-váratlan s véletlen-szokatlan fényesség gyönyörű illattal ellepi honácskáját és tündöklő fényességben s ragyogó világosságban, s megdicsőült testben az áldott Krisztus megállapodik előtte. S kicsoda vajon közületek, Hallgatóim, mind az áldott Anyának, s mind a dicsőült Fiúnak, foghatja meg elméjével, mely nagy volt örömök s mely nagy volt vigasztalások? És

³⁴ I/115–117 (új számozás szerint: pp. 130–132).

mely nagy volt örvendetességek mindkettőnek, ó minemű beszélgetések estek itten? Ó minemű volt örömök ennek a két drága szívnek? Akarjátok-é hallani az én vélekedésemet? Ímé, megmondom. Kétség nélkül szerelmes szent Fiának feltámadásán való öröme és vigassága nem volt kisebb, mint volt bánatja s fájdalma szent Fiának kínos halálán s keserves kénszenvedésén. Amely fájdalom, bánat és szomorúság oly nagy volt, hogy Istennek nagy csudatételével kellett megtartatni életének, hogy élete ne fogyjon bánatjában a Boldogságos Szűznek. Tehát itt is oly nagy volt öröme, vigassága és vigasztalása a Boldogságos Szűznek, hogy ha Istennek mindenható nagy ereje csudaképpen életben meg nem tartotta volna a Szüzet, nyilván örömeiben megholt volna. Ily nagy öröm és vigasság között így szólította meg a maga dicsőséges szűz szent Anyját a megdicsőült Jézus [Cant. 2.]: *Surge, propera amica mea, jam hiems transiit, imber abiit, et recessit, flores apparuerunt in terra nostra*. Siess, kelj fel én jegyesem, én galambom, már elmúlt a tél és a zápor elhaladott s eltávozott, virágok láttatnak már a mi földünkön. Siess, kelj fel, ó én szerelmes Anyám, szűnjenek meg fájdalmid, szűnjenek meg bánatid, távozzanak minden szomorúságid, és a te édes szemeid már ne sírjanak, a te szomorú fohászokodásid gyönyörűséges vidám énekekké változzanak, sírások mosolygásra, szorongatások vigasztalásokra forduljanak, elmúlt már, ó szerelmes Anyám, keserve kénszenvedésemnek hideg tele, gyötrődésimnek s nagy fájdalmimnak elmúlt már zápora, elmúlt fergetege, és dicső feltámadásomnak elérkezett kívánatos kikelete, nézhetssz és tekénts meg az halhatatlanság jegyruhájának az én testemen kinyílt szép virágját, miként illatoznak, ragyognak és tündöklenek! Örülj tehát immár, örülj és vigadozz, szerelmes édes Anyám, nézd meg, mely dicsőségessé vált a te kedves fiad, öleld meg tetszés[e]d szerént, mert ily dicső testben is ugyan a te fiad vagyok. Ilyen és ehhez hasonló szép beszélgetési hogy voltak szent Fiúnak az ő szent Anyjához, buzgón s ájtatosan elhihetjük. Hallgatóim! De micsoda szavait vélitek hogy voltak a Boldogságos Szűznek az ő szent Fiához? Kétség kívül, amint Salamon Énekes könyvének első részében szépen feljegyzette: [Cant. 1.] *Ecce tu pulcher es dilecte mi*, Ímé, te mely szép vagy, ó én édesem. Ó Fiam, Fiam, ó szerelmes gyermekem, te vagy-é, akit karjaim közé szorítottam, te vagy-e, akit általöleltem? Te vagy-é, aki ezelőtt harmad nappal annyi csúfságok közt, a zsidóktul gyalázatos halállal megölettél? Te vagy-é, akit a keresztfán meztelen, vérben, fagyban, iszonyú sebekben a latrok között függeni szemlélttem? Te vagy-é, édes Fiam, akit ebben a ragyogó szép testben most előttem nézek? Ó Fiam, ó Fiam, ó édes gyermekem! Ó áldott szemeim, akikkel ily dicsőségben szent Fiamot szemlélem! Micsoda gyöngyök ezek, akiket lábaidon és kezeiden ily ragyogó szépségben szemlélek? Mit viselsz oldaladban és szent mellyedben, a napnál is fényesebbet? Ily öröme s ily vigasságos volt szent Fiához beszéde e mai napon az egek királynéjának, a Boldogságos Szűz Máriának. Higgyétek, Hallgatóim!